

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 10-02-2021 r.

Adam Bodnar

XI.812.10.2020.MW

**Pan
Witold Kołodziejski
Przewodniczący Krajowej Rady
Radiofonii i Telewizji**

niepelnosprawni_tv@krrit.gov.pl

Szanowny Panie Przewodniczący!

W nawiązaniu do prowadzonej korespondencji (ozn. KRRiT: DS.071.44.16.2020) i wyrażonej deklaracji o planowanym wydaniu **stanowiska rekomendacyjnego dotyczącego sposobu realizacji i jakości tłumaczenia na język migowy w utworach audiowizualnych**, w związku z opublikowaniem projektu wspomnianego stanowiska¹, przedstawiam uprzejmie co następuje.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracałem uwagę na sytuację osób z niepełnosprawnościami, w tym osób głuchych i niedosłyszących, które w szczególności w trudnym okresie pandemii COVID-19 napotykały bariery w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej. W tej kwestii w wystąpieniu z dnia 8 kwietnia 2020 r. wskazywałem na nieprawidłowości, jakie występowały w zakresie czytelności komunikatów na temat epidemii, w tym wystąpień przedstawicieli organów władzy publicznej. Z zadowoleniem odnotowuję więc podjętą inicjatywę sformułowania stanowiska w sprawie jakości i sposobu realizacji tłumaczenia na język migowy w utworach audiowizualnych. Przedstawienie nadawcom jasnych wytycznych w znaczący sposób może wpłynąć na poprawę jakości tego tłumaczenia, a przez to zapewnić praktyczną realizację prawa do informacji osób z niepełnosprawnością słuchu.

Jak Panu Przewodniczącemu wiadomo, Rzecznik Praw Obywatelskich pełni w Polsce funkcję niezależnego mechanizmu monitorującego wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych², o którym mowa w art. 33 ust. 2 tego aktu. Jedną

---

¹ Projekt dostępny pod adresem: <http://www.krrit.gov.pl/regulacje-prawne/konsultacje-krrit/news,3080,konsultacje-projektu-stanowiska-krrit-w-sprawie-jakosci-i-sposobu-realizacji-tlumaczenia-na-jezyk-mi.html>; dostęp z dnia 5-02-2021 r.

² Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 z późn. zm.).

z zasad, na jakich opiera się konwencja, jest dostępność. Państwa-strony konwencji są zobowiązane do podjęcia wszelkich odpowiednich środków w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. **Dostępność stanowi dla osób z niepełnosprawnościami warunek wstępny prowadzenia samodzielnego życia oraz pełnego uczestnictwa w życiu społecznym na równych z innymi zasadach.** Projektując różne rozwiązania należy ten cel mieć na względzie.

Opublikowany projekt stanowiska uwzględnia szereg uwag zgłaszanych w kierowanych do mnie skargach. Chciałbym podziękować za wyraźne podkreślenie, że **napisy dla niesłyszących nie stanowią alternatywnego rozwiązania wobec tłumaczenia na język migowy.** Należy jednak wprost podkreślić, że napisy i tłumaczenie na PJM są kierowane do różnych grup odbiorców ze względu na posługiwanie się językiem polskim bądź polskim językiem migowym.

W rekomendacjach dotyczących tłumaczenia na polski język migowy wskazano, że w każdym tłumaczonym utworze audiowizualnym, niezależnie od techniki przekazu, należy zapewnić wyraźną widoczność gestów, mimiki i zakresu ruchu tłumacza (widoczne: głowa, szyja i tułów; zapewnienie swobodnego ruchu rąk i tułowia). Jednak zaproponowana wielkość tłumacza (1/12 ekranu o proporcjach 16:9) nie odpowiada oczekiwaniom osób głuchych. Wprowadzony wyjątek, zgodnie z którym tam, gdzie tłumaczenie w mniejszym stopniu wpływa na odbiór audycji przez pozostałych widzów oraz w audycjach dla dzieci należy dążyć do zwiększenia wielkości tłumacza do co najmniej 1/8 powierzchni ekranu, jest nieprecyzyjny. O ile dość łatwo jest zidentyfikować audycje kierowane do dzieci, to wpływ na odbiór audycji przez pozostałych widzów może być interpretowany w sposób całkowicie dowolny. Przy każdym programie mogą pojawiać się opinie, że zamieszczenie tłumacza ma wpływ na odbiór audycji. W skargach zainteresowani wyraźnie wskazywali, że tłumacz PJM powinien zajmować co najmniej 1/8 ekranu niezależnie od typu programu. W innym przypadku część z nich nie będzie mogła zapoznać się z przekazywanym komunikatem. Przedstawiona argumentacja jakoby tłumacz zasłaniał istotne elementy audycji, utrudniał jej odbiór i odwracał uwagę pozostałych widzów od treści audycji, jest nieprzekonująca. Istotny jest cel zakładanego działania, jakim jest zapewnienie dostępności treści audiowizualnych. Tylko w przypadku zamieszczenia odpowiedniej wielkości tłumacza możliwe będzie zapewnienie rzeczywistego dostępu do przekazywanych treści osobom głuchym i słabosłyszącym. Wprowadzenie nieprecyzyjnego wyjątku może wprowadzić jedynie niepewność po stronie nadawców, którzy ograniczą się do spełnienia wyłącznie wymogów minimalnych. **W mojej ocenie, uwzględniając potrzeby osób**

głuchych, jako zasadę należałoby przyjąć, że tłumacz zajmuje 1/8 powierzchni ekranu, z ewentualnym wskazaniem jasno sformułowanych możliwych odstępstw. W ten sposób zapewniona zostanie odpowiednia jakość prezentacji, o którą osoby głuche stale apelują.

Proszę zauważyć, że pomimo, iż istnieją już oferowane przez kilku producentów odbiorniki telewizyjne z funkcją focus lub zoom, które umożliwiają powiększanie wielkości tłumacza języka migowego, to nie jest to usługa powszechnie dostępna. Wiele osób nie posiada nowoczesnych odbiorników telewizyjnych z takim oprogramowaniem. W skargach do Rzecznika wielokrotnie podkreślano, że najbardziej wykluczone pozostają osoby, które korzystają z odbiorników starszego typu, niekoniecznie z własnego wyboru. Wykorzystanie wskazanej w projekcie stanowiska technologii jest więc znacznie utrudnione i wiąże się ze znaczącym wydatkiem, na który mogą sobie pozwolić nieliczni. Takie rozwiązanie można uznać za mające **charakter dyskryminujący ze względu na status społeczno-ekonomiczny.**

Jak zostało słusznie odnotowane, szczególnym wyzwaniem technicznym jest dostarczanie tłumaczenia na polski język migowy w audycjach informacyjnych, które ze względu na swoją specyfikę wymagają **zapewnienia odpowiedniej jakości przekazu.** Tłumacz nie może być zasłonięty przez paski informacyjne i inne elementy graficzne. Okoliczność zamieszczenia takich oznaczeń nie powinna automatycznie powodować zmniejszenia wielkości tłumacza, który zamieszczany jest powyżej takich grafik. Niestety, wielkość tłumacza w takich programach jest znacznie poniżej oczekiwań odbiorców, a przez to zamieszczenie tłumacza nie zwiększa dostępności przekazywanych treści.

W dalszej części projektu stanowiska wskazano, że podczas przemówień i konferencji prasowych zaleca się, by tłumacz języka migowego stał obok osoby przemawiającej. Zasada ta jest jak najbardziej godna poparcia. Nie zostały jednak uwzględnione **okoliczności nadzwyczajne**, gdy np. z uwagi na zagrożenie epidemiczne należy zachować odpowiedni dystans pomiędzy kolejnymi osobami. Warto przypomnieć, że po wprowadzeniu nadal obowiązujących obostrzeń związanych z odstępem pomiędzy kolejnymi osobami, tłumacz został wycofany z konferencji prasowych. Z tego względu należałoby zapisać, że w takich przypadkach **zaleca się zamieszczenie tłumacza zajmującego odpowiednią część ekranu, taką jakby stał obok osoby przemawiającej.**

Na zakończenie pragnę podkreślić **konieczność kompleksowego określenia obowiązków nadawców w zakresie dostępności audiowizualnych usług medialnych w sytuacjach nadzwyczajnych.** Jak zostało to wcześniej wyjaśnione przez Pana Przewodniczącego, kwestia zapewnienia, by informacje o charakterze nadzwyczajnym – w tym publiczne komunikaty i ogłoszenia w sytuacji klęski żywiołowej – podawane do wiadomości publicznej za pomocą audiowizualnych usług medialnych były przekazywane

w sposób dostępny dla osób z niepełnosprawnościami zostanie odpowiednio uregulowana w przepisach transponujących dyrektywę 2018/1808 o audiowizualnych usługach medialnych³. Niestety, wedle mojej wiedzy, odpowiednie środki nie zostały dotychczas podjęte przez organy zobowiązane⁴. W związku z tym zwracam się do Pana Przewodniczącego o podjęcie stosownych działań w tej sprawie.

Biorąc powyższe pod uwagę, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r. poz. 2179, z późn. zm.), zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o analizę przedstawionych uwag oraz uwzględnienie sformułowanych zaleceń w dalszych pracach nad stanowiskiem w sprawie jakości i sposobu realizacji tłumaczenia na język migowy w utworach audiowizualnych.

Z poważaniem

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

---

³ Dyrektywa 2018/1808 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 listopada 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2010/13/UE w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych ze względu na zmianę sytuacji na rynku (Dz. U. UE. L. z 2018 r. Nr 303, str. 69) - dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych.

⁴ Zob. wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 grudnia 2020 r., dostępne w wersji elektronicznej pod adresem:
https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/WG_do_MKDNiS_dyrektywa_audiowizualna_29.12.2020.pdf.